

УДК 347.73:334.012.7 (049.32)

П. В. Діхтієвський,
доктор юридичних наук,
професор

ДОСЛІДЖЕННЯ З ПИТАННЯ СИСТЕМИ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Монографічне дослідження П. Я. Якимчук «Розпорядники бюджетних коштів: система та правовий статус»¹ є вельми актуальним в сучасних умовах запровадження нової концепції правового регулювання відносин у сфері публічних фінансів. Присвячене воно одній із найбільш важливих і гострих проблем сучасної фінансово-правової науки, що має велике наукове й практичне значення.

Дана монографія є однією перших спроб наукового осмислення як самої категорії «розпорядник бюджетних коштів», так і їх системи, взаємодії її ланок між собою та з іншими суб'єктами, наділеними бюджетною компетенцією, окремих факторів реалізації елементів цього правового статусу та передумов його одержання. Слід зазначити, що на окремі елементи правового статусу розпорядників бюджетних коштів та окремі питання їх участі в бюджетному процесі вказували у своїх дослідженнях вчені з фінансового права. Проте комплексний аналіз цієї проблематики сучасна фінансово-правова думка, на жаль, оминула своєю увагою. Тому важливо, що автором монографії на базі глибокого наукового аналізу доробків науковців у цій сфері проведено всебічне дослідження правового статусу розпорядників бюджетних коштів, проаналізовано характеристику окремих складових як власне цього правового статусу, так і особливостей його набуття та Звертає на себе увагу обраний автором підхід до розгляду актуальної проблеми загалом та зокрема через дослідження теоретико-правових та теоретико-методологічних засад правового інституту і правового статусу розпорядників бюджетних коштів.

Так, на підставі вивчення законодавчих актів автор доходить висновку про існування інституту розпорядників бюджетних коштів як окремого підрозділу в системі бюджетного права, норми якого регулюють відносини, стороною в яких виступають суб'єкти саме в статусі розпорядника бюджетних коштів.

Важливого значення набуває сьогодні й аналіз стану бюджетного законодавства та напрямів його вдосконалення під кутом зору потреб належного правового закріплення як власне правового статусу

розпорядників бюджетних коштів, правового положення бюджетних установ, що його одержують, а також правового регулювання відносин, в яких вказані суб'єкти є учасниками. Не менш важливим є і інститут бюджетно-правової відповідальності розпорядників бюджетних коштів, дослідження якого дало автору змогу розкрити проблеми втілення в законодавстві та на практиці принципів законності у сфері видатків і відповідальності учасників бюджетно-правових відносин за вчинені бюджетні правопорушення.

Розглядаючи питання організації, теоретичні та практичні аспекти правового регулювання системи розпорядників бюджетних коштів автор слушно наголошує на тому, що право (режим), на якому закріплюються за бюджетною установою кошти, та право на доходи від плати за послуги, що надаються бюджетним установам, регулюється саме нормами бюджетного права. В умовах реформування економіки України, пов'язаної з функціонуванням різних форм власності, автор ставить питання щодо перегляду характеру і змісту бюджетних відносин, безпосередньо пов'язаних із правом власності на кошти бюджетів, що мобілізуються до публічних фондів коштів держави. В цьому плані цікавим є звернення до науки цивільного права другої половини XIX ст. – початку XX ст., зокрема до дореволюційної юридичної конструкції казни-держави, як суб'єкта цивільного права, що не була сприйнята радянським цивільним правом, але має вагомий підстави, зважаючи на досвід інших пострадянських держав, одержати своє відродження в сучасному цивільному законодавстві, оскільки є необхідність чіткого врегулювання майнових відносин у публічному секторі економіки.

Сміливим є особистий підхід автора, щодо визначення, та тлумачення такої категорії, як «управління публічними фінансами» та «публічні фінанси», що складається з елементів: «управління» та «публічні фінанси», а також щодо визначення місця розпорядників бюджетних коштів у даній системі. В монографічному дослідженні аналіз сутності розпорядження коштами бюджету вперше проводиться в двох площинах: 1) як елемента управління публічними фінансами; 2) як елемента реалізації майнових прав, якими наділяються розпорядники бюджетних коштів щодо здійснення ними видатків та кредитування з бюджету.

¹Якимчук П. Я. Розпорядники бюджетних коштів: система та правовий статус: Монографія. – Чернівці: Видавництво Чернівецького національного університету, 2009. – 647 с.

Автор наголошує, що розпорядники бюджетних коштів наділені правом розпоряджатися коштами лише в певних межах, передбачених бюджетними призначеннями та лімітами бюджетних асигнувань і відповідно до затверджених кошторисів.

Досить детально розглянуто питання системи розпорядників бюджетних коштів, взаємозв'язку рівнів даної системи, кола повноважень якими вони наділені. Дуже важливим є те, що вперше досліджено статус і місце в даній системі одержувачів бюджетних коштів.

Окремо автор розглядає проблеми бюджетно-правової відповідальності розпорядників бюджетних коштів та правового регулювання порядку застосування до розпорядників бюджетних коштів заходів бюджетно-правової відповідальності. Особисте бачення підходів щодо таких правових категорій, як «фінансова дисципліна», «позитивна відповідальність», «бюджетне правопорушення», «бюджетний проступок», «фінансово-правова відповідальність», «бюджетно-правова відповідальність», «заходи бюджетно-правової відповідальності», викладене з урахуванням сучасних наукових течій та наукових дискусій з цих питань, надає монографічному дослідженню ще більшої цінності.

Актуальністю теми, сучасною повизною змістовного дослідження є визначення автором проблем правового статусу розпорядників бюджетних коштів у бюджетному процесі. Вперше розглядається і дається визначення правового положення розпорядників бюджетних коштів та підстав і процесу реалізації ними елементів статусу на таких стадіях, як складення, розгляд та затвердження бюджету, його виконання і звітування. На особливу увагу заслуговує аналіз правового положення розпорядників бюджетних коштів не лише на стадії виконання бюджету за видатками, а й на стадії його виконання за доходами та кредитуванням бюджету.

Структура монографічного дослідження є логічною, а виклад завершеним. Тому переконливий, що монографія містить ряд принципово важливих для науки фінансового права положень і обґрунтованих висновків, с сучасною та актуальною. Вона розрахована на науковців, викладачів і фахівців державних органів, аспірантів та студентів юридичних, фінансово-економічних вузів, які хочуть поглибити свої знання з питань фінансового права, а також слугуватиме подальшим дослідженням в даній галузі.